

HEMŞİRELİK SÜRECİ

Hemşirelik Bakımında Sistematik Yaklaşım

11. Baskı

Yazan

Prof. Dr. Leman BİROL

AKADEMİSYEN
KİTABEVİ

© Copyright 2018

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN
978-605-258-046-2

Yayın Koordinatörü
Yasin Dilmen

Kitap Adı
Hemşirelik Süreci

Sayfa ve Kapak Tasarımı
Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yazar
Prof. Dr. Leman BİROL

Yayıncı Sertifika No
25465

Baskı ve Cilt
Özyurt Matbaacılık

UYARI

Bu üründe yer alan bilgiler sadece lisanslı tıbbi çalışanlar için kaynak olarak sunulmuştur. Herhangi bir konuda profesyonel tıbbi danışmanlık veya tıbbi tanı amacıyla kullanılmamalıdır. *Akademisyen Kitabevi* ve alıcı arasında herhangi bir şekilde doktor-hasta, terapist-hasta ve/veya başka bir sağlık sunum hizmeti ilişkisi oluşturmaz. Bu ürün profesyonel tıbbi kararların eşleniği veya yedeği değildir. *Akademisyen Kitabevi* ve bağlı şirketleri, yazarları, katılımcıları, partnerleri ve sponsorları ürün bilgilerine dayalı olarak yapılan bütün uygulamalardan doğan, insanlarda ve cihazlarda yaralanma ve/veya hasarlardan sorumlu değildir.

İlaçların veya başka kimyasalların reçete edildiği durumlarda, tavsiye edilen dozunu, ilacın uygulanacak süresi, yöntemi ve kontraendikasyonlarını belirlemek için, okuyucuya üretici tarafından her ilaca dair sunulan güncel ürün bilgisini kontrol etmesi tavsiye edilmektedir. Dozun ve hasta için en uygun tedavinin belirlenmesi, tedavi eden hekimin hastaya dair bilgi ve tecrübelerine dayanak oluşturmaları, hekimin kendi sorumluluğundadır.

Akademisyen Kitabevi, üçüncü bir taraf tarafından yapılan ürüne dair değişiklikler, tekrar paketlemeler ve özelleştirmelerden sorumlu değildir.

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A
Yenişehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

Sevgili
Yeğenim
Levent T. Bora'nın
Anısına

KİTAP HAKKINDA

Prof. Dr. Leman Birol müstesna hemşirelik eğitim ve yöneticiliğinin yanı sıra yazarlığını da en üst düzeyde sürdürmesi onun bu işe ne derece ciddiyet ve sabırla eğildiğinin bir göstergesidir. Kitap yazmak ciddiyet ve sabır gerektirir. Ayrıca kitabı yeni baskılarıyla güncelleştirmek için önemine ve okuyucuya duyulan saygıyı gösterir.

Hemşirelik mesleği ile ilgili yayınların son bir kaç yılda beklenilenin üstünde gerek tür, gerekse sayıca büyük artış gösterdiğini de memnuniyetle görmekteyiz. Bu geniş kitap yelpazesi içinde "Hemşirelik Süreci" önemli bir yer tutmakta ve hemşirelik uygulamalarının bilimsel bir temele oturtulmasında öncülük etmektedir. Hemşirelik eğitiminin dışında bir kaç Tıp merkezinde bile olsa hemşirelik sürecinin uygulanmaya konması başarılı bir başlangıçtır.

Uygulama örnekleriyle konunun daha anlaşılır hale gelmesine özen gösteren yazar, yabancı kaynaklı eserlerden yararlanarak konuya daha da zenginlik kazandırmıştır.

Gerek hemşire eğitimciler, gerekse öğrenciler tarafından sıklıkla kullanılacağına inandığım "Hemşirelik Süreci"nin kitabı için, yazarı başarılı çalışmalarından ötürü gönülden kutluyorum. Değerli yazarın daha nice kitaplarla hemşirelik literatürüne katkıda bulunmasını ümit ve temenni ediyorum.

Prof. Dr. Eren KUM

Ocak 1997

ONUNCU BASKI HAKKINDA

Hemşirelik bakımında bilimsel bir yöntem olan hemşirelik süreci'nin kullanılması, bireye/aileye ve gruplara kapsamlı bakım sağladığı gibi, hemşirelik mesleğine de profesyonel bir kimlik kazandırmış olur.

Çünkü bu yöntem, bilimsel olarak düşünme ve araştırmayı gerektiren sistematik bir yaklaşımdır.

Hemşirelik süreci, geleneksel bakım modeli yerine, bakımın bireye özgü olarak planlanmasını, uygulanmasını ve değerlendirilmesini öngören dinamik bir süreçtir.

Hemşirelik süreci, tüm hemşirelik uygulamalarının özünü oluşturduğundan, hemşireliğin her konu alanında kullanılabilen bir yöntemdir. Günümüzde hemşireliğin geliştiği ülkelerde, hemşirelik eğitimi, uygulamaları ve değerlendirmeleri hemşirelik süreci temel alınarak yapılmaktadır.

Ülkemizde hemşirelik eğitiminde sadece bir eğitim aracı olarak kullanılmaya çalışılan hemşirelik süreci yöntemi, birkaç tıp merkezinde de uygulanmaya başlanmıştır. Ancak bu konuda öğrenci hemşire ve hemşirelerin yararlanacağı kaynak sayısı çok yetersizdir. Onuncu baskısı gerçekleştirilen bu kitabın kısmen de olsa bu açığı kapatması en büyük dileğimidir.

Kitabın onuncu baskısı üç ünite, dokuz bölüm ve örnek bakım planlarından oluşmaktadır. Birinci ve ikinci ünitelerde hemşirelik sürecinin anlatımına geçmeden önce, hemşirelikle ilgili kavram ve kuramlar, özet olarak verilmiştir. Kitabın amacı tüm kuramcı hemşirelerin görüşleri, geliştirdikleri kuram ve modelleri anlatmak olmadığından, güncelliğini geniş ölçüde koruyan ve hemşirelik uygulamalarını yönlendiren bazı kuramcılar ve onların hemşirelik görüşlerine yer verilmiştir.

Üçüncü ünite de ise, hemşirelik sürecinin aşamalarına yer verilmiştir. Bu baskısında süreç beş aşamada ele alınmıştır. "Tanılama Aşaması" olan ilk aşama, "Veri Toplama" ve "Tanı Koyma" aşamaları olarak ayrı ayrı ele alınmıştır.

Verilerin toplanması ve hemşirelik tanısının belirlenmesi konuları, güncel gelişmeler doğrultusunda işlenmiştir. Dördüncü baskıda verilen Kuzey Amerika Hemşirelik Tanılama Derneği'nin (North American Nursing Diagnosis Association-NANDA) belirlediği hemşirelik tanılarına ek olarak,

2009-2011 yıllarında belirlenen son tanılar da eklenmiştir. Böylece toplam tanı sayısı 188'den 206'ya ulaşmıştır.

Kitabın dokuzuncu baskısında destek ve katkılarını esirgemeyen Prof. Dr. Gülseren Kocaman'a ve Yard. Doç. Dr. Afet Büyükcoşkun'a ekte sunulan örnek yakaları hazırlayan Prof. Dr. Hülya Okumuş, Doç. Dr. Günsel Başer, Yard. Doç. Dr. Samiye Mete, Dr. Şerife Özdağ, Dr. Sevgi Kızılca, Öğretim Görevlisi Bilim Uzm. Hatice Mert, Uzm. Özgül Karayurt'a katkılarından dolayı teşekkür ederim.

NANDA, hemşirelik girişimlerinin standardize edilmiş bir sınıflandırmasını (Nursing Interventions of Classifications-NIC) ve hemşirelik girişimlerinin sonuçlarının değerlendirilmesinde kullanılmak üzere, beklenen hasta sonuçlarının standardize edilmiş sınıflandırmasını (Nursing Outcome Classifications-NOC) yapmıştır.

Hemşirelik süreci yöntemindeki bu yeni gelişmeler, bu alanda yoğun çalışmaları olan Doç. Dr. Firdevs Erdemir ve arkadaşları tarafından ele alınmıştır. Bu önemli katkıları nedeniyle kendilerine teşekkür ederim.

Ankara Bayındır Hastanesinde, on yıldır bilgisayar ortamında hemşirelik sınıflandırma sistemiyle bakım planı yapılarak uygulanmaktadır. Bu çalışma, Bayındır Hastanesi Kalite ve Eğitim Müdürlüğü sorumlusu Nilüfer Güngör, Ayfer Bahtiyar ve Neriman Dilmen tarafından planlanıp uygulamaya konulmuştur. Bu uygulamanın bir örneği Ek-III'de verilmiştir. Hemşirelik bakımına kaliteyi getiren bu çalışmayı planlayıp uygulamaya koyan bu genç meslektaşlarımızı cesaretleri ve özenli çalışmalarından dolayı kutlar, bizlerle paylaştıkları için teşekkür ederim.

Kapak tasarımını büyük bir titizlikle hazırlayan Mimar Doç. Dr. Lerzan Aras'a bu güzel çalışması için teşekkür ederim.

En büyük dileğim, özenle hazırlamaya çalıştığım bu kitabın hemşirelik eğitim ve uygulamalarına katkı sağlamasıdır.

Prof. Dr. Leman BİROL

Eylül 2011

İÇİNDEKİLER

ÜNİTE I HEMŞİRELİKLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Bölüm 1	İnsan.....	12
	Temel İnsan Gereksinimleri.....	14
	Sağlık ve Hastalık Kavramları	16
	Bütüncül Sağlık Kavramı	18
	Hasta Hakları	19
	Hemşirelik.....	21
	Stres Kuramı	32
	Beden Bilinci	35
	Adaptasyon	35
	İletişim	36
	Sistem Analizi	38
	Temel Sağlık Hizmetleri.....	40

ÜNİTE II HEMŞİRELİKLE İLGİLİ KURAMLAR

Bölüm 2	Florence Nightingale	54
	Virginia Henderson	59
	Hildegard E. Peplau	62
	Faye G. Abdellah.....	65
	Ida Jean Orlando	67
	Ernestine Wiedenbach.....	68
	Marta E. Rogers	71
	Dorothea Orem	73
	Imogene King	75
	Sister Callista Roy	78
	Madeleine Leininger	82
	Joyce Travelbee.....	83
	Nancy Roper, Winfred Logan, Allison Tierney	86
	Marjory Gordon.....	91

ÜNİTE III HEMŞİRELİK SÜRECİ

Bölüm 3	Hemşirelik Süreci	97
	Hemşirelik Sürecinin Aşamaları	98

Bölüm 4	Veri Toplama-Durum Değerlendirmesi	
	Veri Toplama Yöntemleri ve Modelleri	108
	Fiziksel Değerlendirme	113
	Verilerin Doğrulanması	117
	Verilerin Gruplandırılması	117
Bölüm 5	Hemşirelik Tanısı	
	Hemşirelik Tanısının Gelişim Süreci.....	133
	Hemşirelik Tanısı İçin Sınıflandırma Sistemi.....	134
	Taksonominin Amaçları	135
	Hemşirelik Tanısı	137
	Hemşirelik Tanısının Yapısı	138
	Hemşirelik Tanı Tipleri.....	138
	Hemşirelik Tanısını Belirleme Süreci.....	144
	Verilerin Analizi ve Yorumlanması	144
	Verilerin Gruplandırılması.....	147
	Hemşirelik Tanısının İsimlendirilmesi.....	150
	Sendrom Hemşirelik Tanıları.....	154
	EK: TANI LİSTESİNDEKİ DEĞİŞİKLİKLER (2009)...	157
	YENİ HEMŞİRELİK TANILARI 2009-2011.....	157
	GÖZDEN GEÇİRİLEN HEMŞİRELİK TANILARI 2009-2011..	158
	ÇIKARILAN TANILAR 2009-2011.....	158
Bölüm 6	Hemşirelikte Sınıflama Sistemleri	
	Hemşirelikte Ortak Dil ve Hemşirelik	
	Sınıflama Sistemleri	177
	Hemşirelik Girişimlerinin Sınıflaması (NIC)	208
	Hemşirelik Sonuçları Sınıflaması (NOC).....	217
Bölüm 7	Planlama	
	Önceliklerin Belirlenmesi	233
	Bakımın Amaçlarının Belirlenmesi	235
	Hemşirelik Girişimlerine Karar Verilmesi	238
	Bakım Planının Yazılması	239
Bölüm 8	Uygulama ve Kayıt.....	247
	Hemşirelik Bakımının Verilmesi	
	Kayıt ve Önemi	248

Bölüm 9	Değerlendirme.....	257
EK-I	Hemşirelik Tanıları-NANDA-2002 ve Tanımları.....	259
EK-II	NANDA Tarafından Onaylanan Fonksiyonel Sağlık Örüntülerine Göre Gruplandırılmış Hemşirelik Tanıları.....	283
EK-III	Taksonomi II.....	289
EK-IV	Açıklanan Hemşirelik Tanıları	295
	Hemşirelik Tanılarının Tanımı, Etiyolojik/Risk Faktörleri, Tanımlayıcı Özellikleri, Amaç/ Beklenen Hasta Sonuçları ve Hemşirelik Girişimleri	
EK-V	Bakım Planı Örnekleri	417
	Demir Eksikliği Anemisi	421
	Lösemi	425
	Miyokard Enfarktüsü	435
	Tam AV Blok (Kalp Pili "PaceMaker" olan Hasta).....	443
	Konjestif Kalp Yetmezliği	448
	Graves Hastalığı	455
	Kronik Böbrek Yetmezliği	463
	Kronik Böbrek Yetmezliği (Hemodiyalizde)	473
	Diyabetes Mellitus.....	478
	Karaciğer Sirozu	484
	Serebro-Vasküler Olay (SVO)	492
	Multiple Sklerozis	500
	Peptik Ülser Perforasyonu	510
	Meme Kanseri	518
	Yüksek Riskli Gebelik	526
	Postpartum	537
	Bronkopnömoni	547
	Gelişimsel Gerilik	551
	Bipolar Bozukluk	555
	Bilgisayar Ortamında Hemşirelik Sınıflandırma Sistemiyle Bakım Planı Oluşturma	
	Bayındır Hastanesi Uygulaması	564
EK-VI	Örnek Kayıt Formları	583
	Kaynakça.....	636
	İndeks	643

KAYNAKÇA

- Abbasoğlu, A., Hakverdioğlu, G., Erdemir F. (2003) "Utilization of Nursing Diagnosis and Interventions by Students in Clinical Practice at Başkent University in Turkey", 4th European Conference Of ACENDIO, 20-22 Mart, Paris, Fransa, ss:13-16
- Abdellah, G., Faye and Others' Patient Centered Approaches to Nursing; Mac Millan Comp., New York, 1960, (pp.16-17)
- Aggleton, P., Chalmers, H., Models and Theories-2. The Roy Adaptation Model. Nursing Times, 80:40,1984, pp.45-48
- Aggleton, P., Chalmers, H., "Orem's Self-Care Model". Nursing Times, 2 Jan.1985, pp.36-39
- Aggleton, P., Chalmers, H., "Henderson's Model", Nursing Times, March 6,1985, pp.33-35.
- Aggleton, P., Chalmers, H., "Peplau's Development Model", Nursing Times 86:2, 1990,pp.38-40.
- Atalay, M., D.E.Ü. Hast. Hemşirelerine Eğitim Konferansı Notları. 1995
- Avery, R., Bezmez, S., Edmonds, A.G., Yaylalı, M. (2002) İngilizce-Türkçe Redhouse Sözlüğü, Sev Matbaacılık ve Yayıncılık A.Ş. İstanbul
- Avrupa Konseyi, Hemşirelerin Öğretim ve Eğitim için Asgari Standartları, 1992.
- Batra, C., " Nursing Theory for Undergraduates", Nursing Outlook 35:4, July-August 1987, pp.189-192.
- Birleşmiş Milletler, İnsan Hakları Beyannamesi. 10 Aralık 1948.
- Biröl, L. ve Arkadaşları, "Hemşirelik Sürecinin Uygulamasında Ortaya Çıkan Sorunların Saptanmasına İlişkili Bir Çalışma", Türk Hemşireler Dergisi, 37:4,1984, ss.12-18.
- Bower, F., Louise, The Process of Planning Nursing Care, The C.V.Mosby Company, Saint Louis, 1972.
- Bower, F., the Process of Planning Nursing Care Practice Models Third Edition, The C.V. Mosby Comp. St. Louis 1982.
- Cahill, J., Ellen, "Sağlık Sorunlarının Analizine Sistem Yaklaşımı", Temel Sağlık Hizmetlerinde Hemşirelik/Ebelik Hizmetlerinin Sevk ve İdare Süreci Ulusal Workshop Notları, Erzurum, 1986.
- Campbell, C., Nursing Diagnosis and Intervention-in Nursing Practice 2nd ed., A Wiley Medical Comp. New York 1984.

- Campbell, Cate, "Orem's Story", Nursing Mirror, 159:13 October 1984 pp.28-30.
- Carpenito, L.J., Nursing Diagnosis, J.B.Lippincott Comp. Philadelphia, 1983.
- Carpenito, L., Handbook of Nursing Diagnosis, J.B.Lippincott Comp. Philadelphia, 1984.
- Carpenito, L., Nursing Diagnosis, Third Edition, J.B.Lippincott Comp. Philadelphia, 1989-1990.
- Carpenito, L., Handbook of Nursing Diagnosis, Eighth ed. Lippincott, 1999.
- Carpenito, L., Nursing Diagnosis, 1997, "Hemşirelik Tanıları El Kitabı". Çeviren; Erdemir, F., 7. Baskı, Nobel Tıp Kitapevi 1999.
- Carpenito, L., Nursing Diagnosis, 9.th Ed. JB. Lippincott comp. Philadelphia, 2002
- Carpenito, L., Nursing Diagnosis, 9. th Ed. JB. Lippincott comp. Philadelphia, 2002
- Chaska, N., The Nursing Profession, Mc Graw-Hill Book Comp. New York 1982.
- Chinn, L.P., Jacobs, K.M., Theory And Nursing, The C.V. Mosby Comp., St. Louis, Toronto, London, 1983.
- Collin, S., Parker, E., Essentials of Nursing An Introduction, Second Ed. Mac Millan Education LTD, Scotland, 1987.
- Cox, Helen C. and et ail. Clinical Applications of Nursing Diagnosis. F.A. Davis Company, Philadelphia, 1989.pp. 1-12.
- Cuceloglu, D., "İnsan İnşana" Altın KitaplarYayınevi, 1979.
- Çağlayaner, H., "Aile Hekimliği - 1." İletişim Yayınları, Ankara, 1995.
- Dermann, M., Profesional Nursing Practice, J.B. Lippincott Comp., PHILADELPHIA, 1991.
- Doenges, M., Jeffries, M. and Moorhouse, M., Nursing Care Plans Nursing Diagnoses in Planning Care, 6 th Ed. F.A.Davis Comp., Philadelphia, 1985.
- Doenges, E., Moorhouse, A., and Geisser, A.,-Nursing Care Plans-Guidelines for Planning Patient Care-, 2nd Ed. F.A.Davis Comp. USA. 1989.
- Dossey, B., Guzzetta, C ., "Nursing Diagnosis", Nursing '81,11,6 June 1981, p.36.

Erdemir, F., Hakverdioğlu, G., Beder, A., Demirtaş, I., Yılmaz, E. (2003) "Kalça Protezli Hastaların Bakımında Kullanımı Olası Hemşirelik Tanılarının ve Girişimlerinin (İlgili Aktivitelerin) Anlaşılabilirliğinin ve Uygulanabilirliğinin Değerlendirilmesi", Hemşirelik Sınıflama Sistemleri Sempozyumu, Başkent Üniversitesi, 5-7 Haziran, Ankara

Faulkner, Ann., Nursing, A Creative Approach, Bailliere Tindal, The Bath Press, London, 1985.

George, B.J., Nursing Theories-The Base for Professional Nursing Practice, Prentice-Hall Inc., New Jersey, 1980.

George, J., Nursing Theories The Base for Professional Nursing Practice 2nd ed. Prentice-Hall, Inc., New Jersey. 1985.

Gordon, M., Nursing Diagnosis, McGraw-Hill Book Comp. New York, 1982.

Gordon, M., Nursing Diagnosis, Process and Application, 2 rid. ed., McGraw Comp., New York, 1987.

Gordon, M., Manual of Nursing Diagnosis, 1986-1987, McGraw-Hill Book Comp. New York, 1987

Gordon, M., Manual of Nursing Diagnosis, 1997-1998, Eighth ed. Mosby Yearbook, Inc. 1998.

Gordon, M. (2003) Hemşirelikte Standardize Bir Dile Neden Gereksinim Vardır? (Why Do We Need a Standardized Nursing Language), (Konferans), *Hemşirelik Sınıflama Sistemleri Sempozyumu*, Başkent Üniversitesi, 5-7 Haziran, Ankara

Gordon, M. (2003) Hemşirelik Sınıflama Sistemlerinin Tarihsel Gelişimine Genel Bakış (Historical Development of the Nursing Classification Systems), (Konferans), *Hemşirelik Sınıflama Sistemleri Sempozyumu*, Başkent Üniversitesi, 5-7 Haziran, Ankara

Gosnel, J. Davina Help With The Nursing Process, W.L. Gahong Comp., North Carolina, 1980,

Heat, J., Law, M. Gladys., Nursing Process, What Is It?, Second Edition, NHSL Resources Unit Sheffield, 1984.

Henderson, Virginia, The Nature of Nursing, Third edition, The Mac Milan Comp., New York, 1969, pp.15-17.

Hunt, J. Maran, D., Nursing Care Plans, London, HM&M Publishers.

Ignatavicius, D. and Varner Bayne, M., Medical Surgical Nursing V.B. Saunders Comp. USA. 1991,

Inaric, N. "Hemşirelik Mesleğine Karşı Sorumluluklarımız" Tıp Deniz Bülteni, 24:2-3, Mayıs-Eylül 1991, s.72.

Jacox, A., "Theory Construction in Nursing: An Overview Nursing Research", 23.pp., 1974, 4-13.

Johnson, M., Bulechek, G., Dochterman, M. J., Maas, M., Moorhead, S. (2001) *Nursing Diagnoses, Outcomes, Interventions: NANDA, NOC, NIC Linkage*. Mosby, Harcourt Health Sciences Company, St. Louis

Johnson, M., Maas, M., Moorhead S. (2004) *Nursing Outcomes Classification (NOC)*. Mosby, 3rd Edition, Imprint of Elsevier Science, St. Louis

Kongar, E., "Kültür Üzerine", Çağdaş Yayınevi, 1994.

Kutluay, G., Hacıoğlu, F., Erdemir, F., Uçku, V., Beder, A. (2003) "Başkent Üniversitesi Ankara Hastanesi' nde Total Parenteral Besleme ve Enteral Besleme Hemşirelik Girişimlerinin Uygulanma Durumu", *Hemşirelik Sınıflama Sistemleri Sempozyumu*, Başkent Üniversitesi, 5-7 Haziran, Ankara

Lavin, M.A. (2003) Hemşireliğin Etkinliğini Tanımlamada Standardize Hemşirelik Dili ve Komputürize Edilmiş Klinik Verilerin Önemi (Describing Nursing Effectiveness Through Standardized Nursing Languages and Computerized Clinical Data), (Konferans), *Hemşirelik Sınıflama Sistemleri Sempozyumu*, Başkent Üniversitesi, 5-7 Haziran, Ankara

Lavin, M.A. (2003) Kanıta Dayalı Hemşirelik Sınıflaması: Geleceğe Yönelik Analizler ve Öneriler (Evidence Based of Nursing Classification: Analysis and Recommendations for the Future), (Konferans), *Hemşirelik Sınıflama Sistemleri Sempozyumu*, Başkent Üniversitesi, 5-7 Haziran, Ankara

Lederer, J. and Others, *Nursing Diagnosis Cards*, A Division of The Benjamin/Cummings Publishing Comp. California, 1990.

Leininger, M., "An Open Health Care System Model", *Nursing Outlook*, 21:3 March 1973, pp.171-175.

Lewis, S. and Cox Collier, J., *Medical Surgical Nursing Assessment and Management of Clinical Problem*, 3rd ed. Mos by-Year Book St.Louis 1992.

Long, B. and Phipps, W. *Essentials of Medical-Surgical Nursing (A Nursing Process Approach)* The C.V.Mosby Comp. Toronto-Princeton, 1985.

Long, B.C., Philips, W.J., Cassmeyer, V.L., Medical-Surgical Nursing. A Nursing Process Approach. Third Ed., Mosby-Year Book, Inc., St. Louis, Baltimore, 1993.

Long, C., Barbara, Phipps, J. Wilma, Essentials of Medical-Surgical Nursing (A Nursing Process Approach), The C.V. Mosby Comp., St. Louis, Toronto Princeton, 1985, p.3.

Luckmann, J., and Sorenson, K., Medical-Surgical Nursing, second ed., W.B. Saunders Comp., Philadelphia, London, 1980.

Mayers, M., Glover, A Systematic Approach to the Nursing Care Plan, Appleton, Century Griffs, New York, 1972.

McCloskey, J. D., Bulechek, G. M. (2004) Nursing Interventions Classification (NIC). Mosby, 4th Edition, An Affiliate of Elsevier, St. Louis

McFarlane, A., Elizabeth, "Nursing Theory: The Comparison of Four Theoretical Proposals", Journal of Advanced Nursing, 1980, pp.3-19.

McFarland, G., and McFarlane, E., Nursing Diagnosis and Intervention, The C.V. Mosby Co mp. St. Louis 1989.

Mc Farland, G., and Mc Farlane, E., Nursing Diagnosis and Intervention, The CV Mosby Comp. St. Louis 1997.

Moorhouse, M. and Doenges, M., Nursing Diagnoses, Care Planning, and Documentation, F.A. Davis Comp. USA, 1980.

NANDA, Edited by Mary, R. ,and Johnson, C., Classification of Nursing Diagnosis. Proceedings of the 9th Conf., J.B. Lippincott Comp. Philadelphia, 1991.

NANDA (2003) Nursing Diagnoses: Definitions & Classification, 2003-2004. NANDA International, Philadelphia

Nursing Services Standard IV, JCAIH Accreditation Manual for Hospitals 1980, p.117.

Onishi, K. and Miaskowski, C., "Mechanisms and Management of Gastric Cancer", Cancer Nursing, Volume 19, No:3, June 1996, pp.194-195.

Otto, ., Oncology Nursing, Mosby-Year Book, Inc. St. Louis, Missouri, 1991.

Oud, N. (2003) Avrupa Ülkelerinde Hemşirelikte Ortak Dil Oluşturma Çabaları: ACENDIO (Efforts on Establishment a Common Language in Nursing, in European Countries: ACENDIO)", (Konferans), Hemşirelik Sınıflama Sistemleri Sempozyumu, Başkent Üniversitesi, 5-7 Haziran, Ankara

- Potter, P., Perry, A., "Fundamentals of Nursing", C.V. Mosby Comp., St. Louis, 1985, p.147.
- Roper, Principles of Nursing, second ed. Churchill Livingstone, Edinburgh, London, 1983.
- Roper, N., Logan, W.W., Tierney, A.J., Using A Model For Nursing, second ed., Churchill Livingstone, London, 1983.
- Roper, N., Logan, W.W., Tierney, A.J., Using A Model For Nursing, second ed., Churchill Livingstone, London, 1987.
- Roy, Calista, "Adaptation, A Conceptual Framework for Nursing" Theoretical Foundations for Nursing, Edited by Margaret E. Hardy, MSS Information Corporation, New York, 1973, pp.482-489.
- Saba, V. (August, 2002) "Nursing Classifications: Home Health Care Classification System (HHCC): An Overview" Online Journal of Issues in Nursing. Available http://nursingworld.org/ojin/tpc7/tpc7_7.htm
- Standards-Nursing Practice, American Nurses Association, 1973.
- Stranton, Marjorie, Nursing Theories And The Nursing Process.
- T.H.D. Eğitim Komisyonu; Hemşireliğin İşlevleri, Standartları ve Niteliklerini Kapsayan Bir Rehber, Ankara, 1981, s.15.
- Thomson, J. and Others "Clinical Nursing" 2nd ed. The C.V.Mosby Comp. St.Louis, 1989.
- Travelbee, J., "What's Wrong With Sympathy?" American Journal of Nursing, 64:71, 1964.
- Tucker, S. and Others, Patient Care Standards-Nursing Process, Diagnosis, and Outcome, Fourth Edition, The C.V. Mosby Comp. St.Louis, 1989.
- Cilker, Saadet, Hemşire Gözlem Karşıtları (inceleme), Ankara, 1985.
- Wesorick, B., Standards of Nursing Care-A Model for Clinical Practice, J.B. Lippincott Comp. Philadelphia, 1990.
- White, L., Foundation of Nursing. Delmar Thomson Learning, USA 2000 p.147.
- WHO, Hemşirelikte Etkinliğe Doğru Eylem (Nursing in Action Strengthening Nursing and Midwifery to Support Health For All Edited by Salvage, J.-Türkçe Editörü Ülker, S., Aydoğdu Ofset, Ankara, 1985.
- WHO, "Mission and the Functions of the Nurse" Health for All Series, No:2, 1990.

WHO, Final Report On The Nursing Process, Regional Office For Europe, Copenhagen, 1982.

WHO, "The Nursing Process-Teaching Manual", WHO Regional Office For Europe, EURO/Nurs. 81.2, December, 1981.

WHO, "Nursing and the 38 European Regional Targets for Health For All" A Discussion Paper, Nurs. I Euro 86.3, Copenhagen, December 1986.

Yura, H., Walsh, M.D., The Nursing Process, sec. ed., Meredith Corporation, New York, 1973.

..... (1998) Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu, 9. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları: 549, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara

.....(2001) ICNP: International Classification for Nursing Nursing Practice Beta 2, ICN International Council of Nurses, CH-1201, Geneva